

Música Antiga de Girona

Nadales de la catedral de Girona del s. XVIII

Auditori de La Mercè
Diumenge 3 de gener 2016
18h conferència de presentació
19h concert
Entrada gratuïta

Programa

- 1 Buenas Pascuas mis Señores** anònim de l'època de Gaz (1690-1713)
Tono a 3 a la Navidad de Jesu Christo
- 2 Santo y justo** anònim de finals s. XVIII
Villancico serio para la Navidad, fragment.
- 3 Laetentur caeli** Manuel Gònima (Lleida, 1710 – Girona, 1792)
Motete a duo a la N[avi]dad de Christo
- 4 Magi videntes stellam** Francesc Juncà (Sabadell 1742-Girona1833)
In Epiphania Domini. Motete à 3
- 5 Vaya de bulla** Rafael Compta: (Vic 1761- prop de Girona 1815)
Villan[cico] a 4, 1805
- 6 Saltando y brincando** Rafael Compta: (Vic 1761- prop de Girona 1815)
Villan[ci]co burlesco de 1813

<i>soprano</i>	Clara Valero
<i>contralt</i>	Aniol Botines
<i>tenor</i>	Xavier Martínez
<i>baix</i>	Xavier Pagès
<i>violins barrocs</i>	Alba Roca, Meritxell Genís
<i>oboès barrocs</i>	Daniel Ramírez, Guillermo Beltran
<i>trompes barroques</i>	Pepe Reche, Marc Moragues
<i>violone</i>	Oriol Casadevall
<i>violoncel</i>	Daniel Regincós

l'laüt barroc i direcció: Albert Bosch

transcripcions: Oscar Bonany

coordinació general: Jaume Pinyol

Les celebracions de Nadal eren molt populars a la catedral de Girona, principalment les de la nit de Nadal. Sabem que a finals del s. XVIII enmig de les pregàries del canonges anteriors a les misses de mitjanit, es presentava un *villancico burlesco*, variant de villancet que barreja alguns elements teatrals amb altres de litúrgics, i que dins d'una de les misses d'aquesta nit tan solemne es cantava el cant de la sibil·la, malgrat la prohibició feta pel concili de Trento. Podem suposar que aquestes celebracions eren dins l'edifici i que al final se'n feien d'altres a fora, amb molta gresca.

El concert d'avui el conformen sis obres que van des del final del s. XVII fins al 1813, i que representen els tres estils principals d'aquest període. La primera obra correspon a l'estil cortesà arribat des

de Castella durant el s. XVII, la tercera correspon a l'estil napolità, mentre que la resta pertanyen a l'estil vienès, o centreeuropeu, que comença amb Juncà, (la núm. 4) i que evoluciona amb les obres de Compta, nos. 5 i 6, i la núm. 2 anònima, però de l'època de Compta, vers el 1800.

1- Buenas Pascuas mis Señores és una obra molt curiosa destinada a la col·lecta que feien els escolans de cor per tal d'obtenir alguna propina dels canonges que acabaven de cantar dins del cor de la catedral el dia de Nadal. En no ser una obra pròpiament litúrgica el mestre de capella no la podia signar i per això ens ha arribat com a anònima. L'obra és per a tres veus blanques, i com que els escolans eren quatre, potser s'escrigué així en previsió que algun d'ells estigués malalt. La identificació de cadascun dels cantants amb un ocell canor és molt propi dels amplis coneixements científics de Gaz, a qui podem atribuir l'obra, a l'igual que els seus jocs de paraules, així com també la subtil referència dels dos darrers versos i dirigida als canonges que no volien donar propina,

2- Santo y justo. El darrer terç del s. XVIII és mogut a la capella de música de la catedral de Girona, on en 20 anys hi trobem cinc mestres de capella diferents. L'arribada de dos bisbes il·lustrats – Palmero i Lorenzana- deuria somoure la ciutat mentre d'altra banda anava canviant la pietat popular per donar més importància a les devocions particulars que als actes litúrgics oficials. La música s'adapta a aquests nous corrents i passa a seguir models vinguts del nord. El fragment que presentem d'aquesta obra correspon a la seva part inicial. La resta del seu text no s'allunya dels tòpics de les obres religioses del moment, però en un punt és original: quan parla de la llibertat del poble hebreu. Aquesta referència en el moment en què a tota Europa es discutia sobre els nous valors que representava la revolució francesa, no és una casualitat.

3- Laetentur caeli és una petita joia musical composta per a la litúrgia llatina de la nit de Nadal, que Gònima va escriure per a una antífona de les oracions que precedeixen les tres misses d'aquesta nit. Una melodia inspirada ressalta l'evocació del text llatí que veu exultar la terra davant l'arribada de tot un Déu. La presència d'elements musicals de la fuga, segurament pervivència de l'estil musical anterior, aconseguix augmentar la bellesa de la melodia.

4-Magi videntes stellam: aquesta obra pertany a l'estil centreeuropeu que Juncà porta a Girona. El seu text és més descriptiu i menys poètic que l'anterior. Malgrat que l'autor ja utilitza les eines sonores que l'escola de Mannheim anava difonent per Europa, ho fa sense trencar amb l'estil del seu antecessor, Gònima, tal i com ho veiem en la utilització d'elements musicals imitatius, però la seva melodia està més ornamentada i és menys elaborada que la del seu predecessor Gònima. Eren els nous gustos del món burgès que mica a mica anirà imposant la seva cultura a Girona. Segurament els dos compositors van col·laborar en altres ocasions, cadascun amb el seu estil propi.

5 Vaya de bulla: cap a 1770, amb l'arribada de Juncà com a mestre de capella, les formes musicals utilitzades a la catedral de Girona es diversifiquen, com ho feia la cultura de la ciutat, amb el seu creixement demogràfic i l'arribada de les noves idees de la Il·lustració francesa. Ara reapareixen els goigs d'antiga tradició medieval - alguns d'ells en català- i les devocions particulars es multipliquen, amb el Rosari al capdavant. El villancet tradicional perdura, però d'ell en sorgeix una forma nova, el "*villancico burlesco*" de continguts teatrals cada cop més marcats: presència de pastors, una lleugera trama narrativa, i abundor de diàlegs entre els personatges. En aquesta variant apareixen nous elements musicals, com les introduccions purament orquestrals, els recitatius, duos i trios vocals, àries etc. tots ells seguint més o menys de prop models vienesos.

Dins l'obra present, que només oferim en la seva primera part, hi trobem dos pastors, una "zagala" cantora, un ball davant l'establia, com a present dels pastors quan arriben a la cova, les coples, i una narració elemental explicada mitjançant recitatius. La bona conservació de la partitura fa pensar en què només deuria ser representada el 1805, l'any de la seva composició, i el fet que no aparegui el mot

burlesco a la portada pot indicar que deuria ser un dels primers experiments musicals de Compta en aquest àmbit.

6 Saltando y brincando és un dels darrers *villancicos burlescos* de Rafael Compta i un dels més extensos. L'autor, nat a Vic, va presentar-se a les oposicions de mestre de capella a Girona juntament amb el seu germà. Tot i que va ser el seu germà qui guanyà les oposicions, aquest va renunciar-hi i aleshores Rafael va obtenir el nomenament. La seva salut no deuria ser gaire bona doncs demana permís més d'un cop per anar-se'n a recuperar al seu Vic natal. La seva posició dins del món de la catedral no va ser fàcil. No sabem si mancava d'autoritat o bé la seva feina musical l'absorbia de tal manera que no podia controlar els escolans que tenia al seu càrrec. El fet és que la seva pèrdua d'autoritat davant la mainada sembla que va ser gran, fet que va coincidir amb la conquesta de la ciutat per les tropes napoleòniques, que hi van restar fins el 1814.

Aquesta obra va ser composta per al Nadal de 1813, amb els militars francesos presents a la ciutat. Tot i que la seva estructura és similar a l'obra anterior, amb dos pastors com a actors, destaquen les referències a l'ocupació francesa, referències poc amables. L'argument de l'obra és elemental: dos pastors decideixen anar a l'Establia a veure l'Infant nou-nat, però la seva gran preocupació és què menjaran i què beuran durant el camí, al·lusió a la fam que els fidels assistents a la catedral deuen tenir ben fresca dins la seva memòria després d'haver passat nou mesos assetjats pels soldats francesos. El regal els pastors fan a l'Infant és un ball, però amb text antifrancès. Tot i que de ben segur alguns soldats francesos deuen ser presents a la cerimònia d'aquesta nit de Nadal, desconeixem si la presentació d'aquesta obra va generar alguna represàlia. El desgast de la partitura original és nul, fet que indica que segurament només va ser utilitzada per al Nadal de 1813.

Jaume Pinyol

Música Antiga de Girona és una associació que des de l'any 2000 ha digitalitzat i va donant a conèixer el fons musical de l'arxiu capitular de la catedral de Girona, des dels mestres de la capella de música del S. XVIII, fins el conjunt de les partitures anònimes. La difusió d'aquest tresor ho fa mitjançant concerts i amb l'edició de Cds, dels quals en porta ja cinc, Les seves actuacions volen apropar-se al so original amb instruments còpia dels de l'època.

www.magirona.org

